

๑๒. จกษัตริย์

ความสมเด็จกรมพระปรมาภิไธยในรศ

ชาล็กุมารโบริ มุจลินทสรตีเร ขนุชาวาริ นินวาสาเปตวา
จตุทสรตสหัสสานิ อากตมคคาภิมุขานเว รปาเปตวา ตสมิ ตสมิ
ปเทศะ สี่หพุกุมที่ปชคคาที่สุ อารกขิ สุตวิหิ. หตุถิอาที่นั
สทุโท มหา อโหสตี.

^{ขึ้น} **ชาล็กุมารโบริ** แม้อันว่าพระชาล็กุสิริสุริยราชวงศ์ เมื่อดำเนิน
พลจตุรงค์เป็นกระบวนหน้า นำเสด็จสมเด็จพระอัยยามกุฎกรุงกษัตริย์ อัน
เสวยศวรรษยาริปัตย์เป็นประชาชาวพิชัยเขต เมื่อถึงมุจลินทประเทศโบกขรณี จึง
ให้ยับยั้งพยุหิโยธิตั้งตำหนักทัพรับเสด็จสมเด็จพระอัยกา แล้วให้ตรวจตรากัน
ตั้งค่าย ช้างม้ารายเป็นกันกอง พลทหารล้อมวงเป็นหลั่น ๆ เพื่อจะป้องกัน
สัรรพภัยพาพมฤคจตุบท แล้วให้พลราชรถเรียบเรียงเบี่ยงบ้ายหน้าต่อพระพิชัย
เขตอุดร เสียงหัยรดคชแสนยานรณีสั่น สะเทือนสะท้านถึงเขตขัณฑ์ศิวิรวงค

มหาสตุโต ส่วนสมเด็จพระยอดประยุรยศขัตติยวงศ์ พระโสดทรง
สตับศัพทสำเนียงเสียงพลีกลักมปนาท สะดุ้งพระหทัยไหวหวาดว่าราชปรบักษ
ชะรอยจะยกมาหาญหักชิงพิภพพระนครสีพี แล้วพิฆาตฆ่าสมเด็จพระบรม
ชนกาธิบดีให้ดับชีพ จึงยกพลเร็วรีบมาตามติด หวังจะประหารพระชนม์
ชีวิตอาตมะเสียกรรมมังในครั้งนี้ จึงพาพระเอกอัครมหิษสุนทรเทพกษัตริย์ขัตติย-
นาเรศ ขึ้นสู่คิงขรประเทศช่อนพระองค์ แล้วก็ทอดพระเนตรดูนิกรจัดตั้งคราช-
เสนา ในสถานทีนั้นแล

(ตมตถิ ปกาเสนโต สตถา อาห)

เตสํ สุตวาน นิกฺโขสํ	ภโต เวสฺสนฺตโร อหุ
ปพฺพตํ อภิรหิตฺวา	ภโต เสนํ อุกฺกขติ.
อิงฺฆ มทฺที นิสาเมหิ	นิกฺโขโส ยาทีโส วเน
อาชานึยา หสฺยินฺตฺติ	ชชคฺคาเนว ทีสฺสเร.
อิเม นฺนุ อรณฺณมฺหิ	มิกฺสงฺฆานิ ลุฑฺทกา
วาคฺราหิ ปริกฺขิปฺป	โสพฺเภ ปาเตตฺวา ดาวเท
วิกฺโกสฺมานา ติปฺพาหิ	หนฺตฺติ เนสํ วรํ วรํ.
ตถา มยํ อทฺตฺสกา	อรณฺเณ อวรฺุฑฺชกา
อมิตฺตฺตฺตฺตฺตํ คตา	ปสฺส ทฺพฺพลฆาตกํ.
อมิตฺตฺตา นปฺปสฺสเหยฺยํ	อคฺคิวั อุกฺกณฺณเว
ตเทว ตฺวํ วิจฺฉินฺเตหิ	อปี โสตฺถิ อีโต ลียา.

(ตมตถิ ปกาเสนโต สตถา อาห)

ตโต เวสฺสนฺตโร ราชา	โอโรหิตฺวาน ปพฺพตา
นีสึทึ ปณฺณสาลาบํ	ทพฺหํ กตฺวาน มานสนฺตฺติ.

เดิน (๒) **ภิกฺขเว** ตูกรสงฆ์ผู้ทรงศีลสังวรอินทรีย์ สมเด็จพระมิ่งโมลี
โลกุตมาภิเชก เอกอัครมกุฏวิสุทธิสรวรเพชญ์พงศ์ จึงตรัสแก่พระยอดเขาว่อนงค์
องค์อัครราชานารี ^{ขึ้น} ว่าตูกจรเจ้าผู้ทรงศรีสุนทรลักษณะวิลาสเลิศ โนนแน่น
ทิวแถวทวนธงเทิดทิมัมพร เสียงหัยรดคชแสนยากرن้กก้องกึกพิลัดถัน สะเทือน
ห้องพระหิมวันต์เพียงจะพังพินาศ หมู่พหลพยุหบาตรกระบวนพล ^{ดู}นั้นก็เคลื่อน
กล่นกลาดพนาเวศ ดูจหนึ่งคลื่นในสมุทสาครเรศบุรีก็โกฏ **มิกฺสงฺฆานิ ลุฑฺทกา**
มัทรีเอ๋ย เราทั้งสองนี้โสดเสมอเหมือนมฤคมาศ อันหมู่พเนจรใจฉกรรจ์กาจ

ชวนกันกินกันวางขายรายปอกไว้ทุกช่อง มีมือดีตะบองแบกหอกแลแลเหลน
 หลาวร้องบ่าวกัน ให้เร่งเลือกสรรเอาแต่ตัวพี่ แล้วก็ไล่ต้อนคิให้ลงหลุมรวมกัน
 แทรงให้ถึงชีวิตนี้ตราย ออกเราทั้งสองครั้งนี้นักก็หมายเหมือนจะหนี นี่เนื้อว่า
 กรรมมาตามทันจึงต้องเนรเทศ ให้นิราศนครครมายุไพร่ และยังมีพินัย
 อรินราช เราทั้งสองนักจะพินาศเสียเป็นมั่นคง ในพนัสแดนดงนี้แล้วแล.

เดิน (๓) สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ที่วัดสุทัศนภิรมย์วัดราชกัญญา เมื่อสดับ
 สารพระภัสดรอดุลยเดช นางท้าวเธอก็ตอดพระเนตรนิกรแสนเสนี ก็ทราบบว่า
 พลชาวพระนครสี่พันแ่นระหนัก จึงทูลพระจอมเป็นปักอัครนเรศ หวังจะบรรเทา
 อรุจเหตุในพระราชหฤทัย ขึ้น ว่า พระพุทธเจ้าข้า พระองค์อย่าได้สงสัยใน
 พระบารมี พระร่มเกล้าจะได้ตรัสแก่พระสร้อยศรีสรเพชญ์โพธิญาณ จะข้าม
 ขนสัตว์ให้พ้นโอบกัณดารจักรปาเยศ ลุคิวัลยันนครระงับภัย ถึงแม่น้ำมาตร
 บัจจามิตรหมู่ใดจะประทุษสุรร้าย ก็พินาศนิบหายพ่ายแพ้วพระบารมี **อุคิถ**
อุทกณฺณเว คุจตั้งอัคคีอันน้อยนิดหนึ่งนหรือจะเผาผลาญ ซึ่งมหรณพ
 นทีธารให้เหือดแห้ง กระแสสินธุก็จะดับแสงให้เลื่อมสุญ สิ้นฤทธิ์เรืองจำรูญ
 ระเริงร้อน พระองค์ลิพระคุณคั่งขุนศิขรเขาสินรราช ผู้ใดใครหรือจะอาจ
 ให้เอียงเอนอันตรายได้ จึงดำรงพระหฤทัยด้าริก่อน เห็นจะสมอุตมอชฎาพร
 บัพเพียนผิด อันสมเด็จพระบรมสุรฤทธิ์ประสิทธิ์ประสาท ชะรอยจะเป็นทัพพระ
 ปิตุราชออกมารับเสด็จ พระบรมหน่อสรพเพชญ์คินพระนคร

เดิน ครั้นท้าวเธอทรงสดับก็หายอวรวลเว้างเทวษ จึงพาพระเอกอัครศ
 ราชกัญญา เสด็จคินพระบรมนศาลาทรงสถิต **ทพหิ กตฺวาน มานสิ** มีพระ
 กระมลสมาธิจิตมิได้กัมปนาท คุจหนึ่งสุวรรณเปฎิมามาศอันบุคคลหล่อแล้วมา
 ตั้งไว้ ในหน้าพระอาศรมนั้นแล.

(ตมตถิ ปกาเสนโต สตถา อาห)

นิเวศุคยิตฺวาน รถิ	วฺภูจาเปตฺวาน เสนิโย
เอกั อรณฺเณ วิหรนฺตํ	ปีตา ปุตฺตํ อูปาคมิ.
หตฺถิกุขนฺธโต โอรูปฺห	เอกัโส ปณฺชล็กโต
ปริกัณฺโณ อมจฺเจหิ	ปุตฺตํ สิวฺจิตฺูปาคมิ.
ตตฺถทฺทส กุมารํ โส	รมฺมรูปํ สมหิตํ
นิสินฺนํ ปณฺณสาลายํ	ณายนฺตํ อกฺุโตภยํ.
คณฺจ ทิสฺวาน อายนฺตํ	ปีตรํ ปุตฺตกัิทฺุณิ
เวสฺสเนตโร จ มทฺที่ จ	ปจฺจกฺคนฺตฺวา อวนฺทิสฺสุ.
มทฺที่ จ สิริสา ปาเท	สสรฺสสาภิวาทฺยิ
มทฺที่ อหฺณหิ เต เทว	ปาเท วนฺทามิ เต หุสา
เตสฺ ตตฺถ ปลิสฺชช	ปาณินา ปริมฺชชถ.
กจฺจิ โว กุสลํ ปุตฺต	กจฺจิ ปุตฺต อนามยํ
กจฺจิ อญฺเณน ยาเปถ	กจฺจิ มฺลผลา พหุ.
กจฺจิ ฑัสา มกฺสา จ	อปฺปเมว สิริสฺปา
วเน วาพมิกาภิณฺเณ	กจฺจิ ฬัสา น วิชฺชติ.
อตฺถิ โน ชัวิกา เทว	สา จ ยาทิสึกัิทฺุสา
กสิรา ชัวิกา โหม	อฺุณฺณาจฺริยาย ชัวิทํ.
อนิทฺุธินํ มหาราช	ทเมตฺยสฺสั้ว สารถิ
คฺยมฺหา อนิทฺุธิกา ทนฺตา	อสมิทฺุธิ ทเมติ โน.
อปี โน กิสาณิ มัสาณิ	ปีตุ มาตุ อทสฺสนา
อวฺรุทฺธานํ มหาราช	อรณฺเณ ชั้วโสภินํ.

เยปี เต สิวเสฏฐสฺส	ทายาทาปตฺตมานสา
ชาติ กณฺหาชินา จุโก	พฺรหฺมณฺสฺส วसानุคา
อจฺจาภิกสฺส ลุทฺทสฺส	โย เน คาโวว สฺมุภฺตฺติ.
เต ราชปฺตฺติยา ปฺตฺเต	ยฺถิ ชานาถ สํสถ
ปริยาปฺตฺตนาถ โน จิปรูป	สปรปฺตฺตจิวฺ มาณว.
เอเต กุมารรา นิกฺกิตา	ชาติ กณฺหาชินา จุโก
พฺรหฺมณฺสฺส ฌนํ ทตฺวา	ปฺตฺต มา ภายิ อสฺสส.
กจฺจิ นุ ตาต กุสลํ	กจฺจิ ตาต อนามยํ
กจฺจิ นุ ตาต เม มาตุ	จกฺขุ น ปริหายฺติ.
กุสลณฺเจว เม ปฺตฺต	อโถ ปฺตฺต อนามยํ
อโถ จ ปฺตฺต เต มาตุ	จกฺขุ น ปริหายฺติ.
กจฺจิ อโรคํ โยคฺคนฺเต	กจฺจิ วหฺติ วาหนํ
กจฺจิ ฝัโตะ ฌนปฺโท	กจฺจิ วุฏฺฐิ น ฉิขฺขฺตฺติ.
อโถ อโรคํ โยคฺคมเม	อโถ วหฺติ วาหนํ
อโถ ฝัโตะ ฌนปฺโท	อโถ วุฏฺฐิ น ฉิขฺขฺตฺตี.

เดิม (๔) **ภิกษเว** คุกรสงฆ์ผู้ทรงศีลสมาธิญาณ ส่วนสมเด็จพระ
จอมภพผู้ผ่านพระนครสี่ทิศวิญชัยนราธิเบศร์ จึงตรัสแก่พระเอกอัครเวศราชเทพี
ผู้สติอดุลยลักษณะวิลาส ว่าเราจะเข้าไปสู่สำนักพระโอรสธิดาราชพร้อมกัน ก็
บังเกิดเสว้าแสนคล้ายกำสรวลโศก ด้วยอัญญมัญญวิโยคยายี ตัวของพินิจจะเข้าไปก่อน
เจ้าจึงบทรเข้าไปตามต่อภายหลัง แล้วให้สองกุมารอรังอยู่สุดท้าย จึงค่อย
ผันผายผ่อนกันเข้าไปเป็นลำดับ แล้วทำวเชอกก็ให้กลับทัพประเทียบพล บ่ายหน้า

คืนพระนครมณฑลสกอลอาณาเขต จึงเสด็จลงจากพระคชาธรคราชกุญชร ^{ขึ้น} ทรง
สะพักภูษิตาภรณ์เฉวียงพระอังสา ประนมพระกรลีลาแลวिलाศ แวดล้อมด้วยหมู่
ภิมุขมาตโยดม ยุรยาตรยังพระอาศรมสักกทัตติเยศ เพื่อจะอภิเษกสองขัตติยา-
ธิเบศร์บรมวงศ์ ให้สืบเสวยมโหสิริย์ดำรงราชอาณาจักร เมื่อทอดพระเนตรเห็น
พระลูกแก้วร่วมพระทัย อันทรงประพุดพิพรหมพิสัยอิสิเวศ คุจองค์สมเด็จจกมเลิศ
อันลีลาศ ลงจากพิภพสุทธาวาสบรรพนิมาน มีพระอาการกายจิตวิเวก ทรงสังวร
สัลเลขสละกาม กอปรด้วยมารยาทเสงี่ยมงามเงื่อนอริยพงศ์.

เมื่อสองกษัตริย์ศรีสุริยวงศ์ทอดพระเนตร เห็นสมเด็จพระบรมนเรศวรราชบิดร
ก็กระทำบังจุกมนการชลีกรกราบลงกับฝ่าพระบาท ท้าวเธอก็ยกพระหัตถ์ปรามาส
เหนือพื้นพระขนองสองกษัตรา แล้วสวมกอดพระสร้อยสุณิสาศรีสุริโยรส ประ-
ทับแทบพระอุระระทดทอดอนพระหฤทัย พलगจุมพิตพระเศศจุไรรำพันพิลาป
พระอัสสุชลนัยน์นี้ก็มาไหลอาบพระพักตรา จึงตรัสว่าไอ้อนิจจาเจ้าพ่อเอ๋ย
กระไรเลยช่างมาตกยาก มีควรวลจะเสวยทุกข์ลำบากถึงเพียงนี้ เคน แล้วต่าง
พระองค์ก็ทรงพระโศกก็กำสรดโศก ด้วยอัญญมัญญวิโยคเมื่อยามนั้น ครั้นระงับดับ
โศกศัลย์แล้ว ก็ตรัสปฏิสันถารถามถึงทุกข์ภัยพยาธิว่า ^{ขึ้น} **กจจิโว กุสลิ ปุตุต**
พระลูกเอ๋ย ยังค่อยเสวยสุขนिरात्ไรคันตราย ทั้งเหลือบยงวันร่านร้ายไม่รวี
เลี้ยงพระชนม์ชีพสะดวกที่อยู่ตอกหรือพระลูกแก้ว ทั้งเหล่าที่ฆชาติมิได้มีมาวิแว
เบียดเบียน **วเน วาพิมิกาภิณเณ** ในพระหิมเวศนี้ก็ยอมเอาเกียรติไปด้วย
พาหัจจุบาท ยังมาย่ำยถึงบริเวณพระอาวาสบ้างหรือว่าหามิได้.

พระลูกท้าวเธอก็ตรัสขานไชคตีทุล ว่าข้าแต่เนนทร์สุรสุมมุติเทเวศ
ผู้เป็นปิ่นปกเกศภิกษพีชี ชีวิตข้าพระบาททั้งสองนี้พระพุทธิเจ้าข้า **กสิรา** ได้
ความลำบากยากแค้นแสนกันดาร ด้วยแสวงหามูลผลาหารมาเลี้ยงกัน เป็น

นิจันรินทร์ไม่เว้นวาย พระคุณของลูกเอ๋ย จักเสวยสุขสบายมาแต่ไหน มีแต่ความ
 ลำเค็ญเข็ญใจเฝ้าเพิ่มพูน คุณนี้ก็เสื่อมสูญเสียชั้ตติยเพศ ทั้งพระเกียรติศักดิ์ดาเดชนั้น
 ก็เหือดหาย **ทเมศยุสุ์ส่ว ส่ารติ** คุณหนึ่งตรงครวชร้ายแรงพยัค อันนายสารดี
 กระทำให้ระหัดดอยกำล้ง ก็เหมือนพระลูกจากนิเวศน์เวียงวังมาอยู่ไพร
 ไกลฝ่าพระบาทสมเด็จพระบรมชนกนาราชมารดา ได้แต่ทุกข์เวทนากระตราภครวธา
 พระสรวิรูปนั้นก็มาชูปคล้าหม่นหมอง ทั้งฉวีวรรณที่ผุดผ่องนั้นก็เหือดผิด ทุกสิ่ง
 สวารพณ์เพิปริตกว่าแต่ก่อนกาล.

เดิน เมื่อท้าวเธอจะถามข่าวสองกุมารตรุณเหนือเนเรศวร์ ก็ทูลเสนอประ-
 พุติเหตุซึ่งตั้งหน้า ^{ขึ้น} พระพุทธเจ้าข้า ได้ทรงโปรดเกศกศิ์ข้าพระบาท ยังได้
 ทราบลารพระบรมนัตคานาทั้งสององค์ พระลูกนั้นก็มาปลดปลงปลิดออกจากอก
 ยกให้เป็นทาน แก่พราหมณ์เฝ้าคุณาจารย์ผู้หนึ่ง มันเหวี่ยงข้างเคียดซึ่งมาโดยดี
 คุณหนึ่งว่าหากรรมกรทาสอันชั่วงใช้ เจ้าจะตกไปแห่งหนตำบลใดนั้นก็ไมทราบ
 เลย พระคุณของลูกเอ๋ย สงสารด้วยตรุณเหนือกษัตริย์ พราหมณ์มันทำโง่เป็น
 สาทัสไม่ปราณี **กาโว สุมภติ** คุณนายโคบาลอันเอนตี่ซึ่งโคฝูง มันผูกข้อ
 พระหัตถ์มัดจูงไปต่อหน้า ลูกนั้นก็ได้อำตู่ด้วยพระนัตคานาเว้นวาย พระร่วมเกล้า
 จงตรัสบอกบรรยายยบุลเหตุ ให้บรรเทาที่ทุกข์ทเวษในกมลจิต **สปลปทภูจิว**
มาณวี คุณมาณพอันศรพิชพิฆาตขบ ให้ล้มสลบสิ้นสมปฤดี มีบุคคลปรานี
 นำเอาทิพยโกลสด มาลูบไล้ให้หายหมดไม่ม้วยมอด รอดชีวิตคืนฟื้นได้อัสสาสะ-
 ปัสสาสะ ก็เหมือนหนึ่งทรงพระกรุณาข้าพระบาทในครั้งนี้

เดิน จึงตรัสว่า อ้อ สองกุมารกุมารีหลานร้กราช ซึ่งเจ้าทรงประสาท
 ให้เป็นทาน พระบิดานี้ก็ได้ทอจารย์ด้วยพระราชนิพนธ์สำเร็จแล้ว เจ้าจง
 ผ่องแผ้วพูนภิรมย์ อย่าเคื้อคร้ออันเกรียมตรมกมลโศก

ท้าวเธอทรงสดับก็ระงับที่ทุกข์วิโยคค่อยเบื่อกวามาน จึงกราบทูลปฏิบัติถวายน
ตามพระปิตุเรกว่า ^{ขึ้น} กงจิก นู ตาด กุสล์ ทุกวันนี้พระเป็นปกเทศมกุฎ
ประจำ ยังค่อยเสวยสุขพระราชานิราศโรค สิ่งสรรพทุกข์โศกไม่มายี หังองค์สมเด็จ
พระชนนียังมีพระกมลสุข บำราศสิ่งสรรพทุกข์บีบเทา ยังค่อยบรรเทาที่ทรง
พระโศกมาถึงข้าพระบาท หังพระจักขุโรคาพารนี้ก็ไม่แผ้วพาน **กงจิก อโรค**
โยคคุณเต อนึ่ง หังเหล่าจตุรงคโยธาหาญทุกหมู่หมัด ม้ามิ่งมงคลคชคเสนทร
หังเสนาประชากรนี้ก็ยังค่อยเกษมสุข ปราศจากสรรพพยาธิทุกข์ด้วนทุกคน อนึ่ง
หังฟ้าฝนนี้ก็ตกตามฤดูกาล สรรพสิ่งธัญญาหารในอาณาเขต ยังค่อยบริบูรณ์อยู่
ทั่วทุกประเทศหรือ พระพุทธิเจ้าข้า.

เดิน ท้าวเธอก็มีพระบัญชาตอบปีโยรส ว่าสิ่งซึ่งเจ้าตามนี้กับบริบูรณ์
ดีอยู่หมดไม้อันตราย หังไพร่ฟ้าประชาชนทั้งหลายไม่เดือดร้อน พ่อผู้โยรส
ร่วมอุทรจงทราบสาร ในกาลบัดนี้เดิด.

(ตมตฤ์ ปกานเสนโต สตถา อาห)

อิจูเจวี มนุตยนุตานี	มาตา เนส อทิสฺสส
ราชปุตฺตี กิริทวาร	ปตฺติกา อนุปาหนา.
ตณฺจ ทิสฺวาน อายนฺตี	มาตฺรํ ปุตฺตกิตฺธิเน
เวสฺสนุตโร จ มหฺที่ จ	ปจฺจุคฺคณฺตฺวา อวนฺทิสฺ.
มหฺที่ จ สิริสา ปาเท	สสฺสุยา อภิวิทฺยิ
มหฺที่ อหฺยฺหิ เต อยฺเย	ปาเท วนฺทามิ เต หุสา.
มหฺทิลฺลจ ปุตฺตกา ทิสฺวา	ทฺูโรโต โสคฺติมาคตา
กนฺทนฺตา อภิธาวิสุ	วจฺณา พาลาว มาตฺรํ.

มทุที จ ปุตุตเก ทิสฺวา ทูโรโต โสตุถิมาคเต
วาริณิว ปเวเชนตุ้ ถนธารากิสิญจาทิ.

เดิน (๕) ภิภุขเว ตูกรสงฆ์ผู้ทรงศีลสังวรลิกขา เมื่อสองกษัตริย์
ตรัสสนทนาในราชปฏิสันถาร ขณะนั้น สมเด็จพระมุสตีศรีวิมลมาลย์มกุฏอนงค์
จึงทรงพระดำริว่าปานจะหนี สองกษัตริย์จักเสียมโศกีก่ำสรตโคก ซึ่งทุกขวิโยค
อันรุ่มร้อน ควรอาตมะจะบพจรสูพระอาศรมบพ นางห้าวเชอก็เสด็จด้วยดิเรกยศ
อย่างขัตติเยศ แวดล้อมด้วยแสนสาวสุภลักษณะนาเรศราชกำนัน เสด็จถึงขอบคัน
ขัตติยาวาส ถอดฉลองบาทบพจรลี

ขึ้น ส่วนสองกษัตริย์ทอดพระเนตรเห็นพระมุสตีราชมารดา ก็เสด็จ
ออกกระทำปัจจุคมนาถ้อมพระเกศ ถวายทศนัชประณตบพเวศราชชนนี
ขณะนั้นพระกัณหาชาติบรมนัตตนาถ ก็แวดล้อมด้วยกเนกกุมารราช-
บริพาร เสด็จถึงพระอาศรมสถานเทพิยกิเวศน์

ส่วนพระมัทรีได้ทอดพระเนตรเห็นพระเจ้าลูกทั้งสององค์ มีอากทีจะ
ดำรงพระสรีรกาย ให้ระล่ำระสายเสียวสั่น หวัน ๆ พระทรวงทรงพระกันแสง
เสด็จเล่นจนสุดพระแรงไม่รอรัง **วจุฉา พาลาว มาครี** เสมือนหนึ่งแม่โคนม
อันนิราศบุตร ครั้นเห็นลูกแล้วก็แสนสุดกำสรตเทวษ สมเด็จพระอัคเรศราช
กานดา มีพระสกลกายานักก็มปนาท ดุจแม่มคอันบีคาจเข้าสู่สิง ส่วนสองกุมาร
ก็วางว้างเข้ากอดพระชนนี สามกษัตริย์ก็ทรงพระโศกีก่ำพิลาป จนถึงซึ่งวิสัญญี-
ภาพสลดง **ตุนักนำพิศวงสังเวช ขีรธารา** อันว่ากระแสรสวาเรศชีโรทก ก็ไหล
ตกออกจากพระเต้า เข้าในคลองพระโอษฐ์สองกุมารรา ฉิวาพระชาติก็ถ้ามมิได้
เสวยชีรวารีรส พระหฤทัยก็จะระทวยระทอเหือดแห้งหาย **นสัสสุ** ก็จจะวอดวาย
วางพระชนม์ชีวิต ส่วนสมเด็จพระมบพิตรเพศยันตร เมื่อทอดพระเนตรเห็นสอง

บังอรอัศวปีโยรส ก็ทรงพระกำสรดสิ้นสมปฤดี ทั้งสมเด็จพระอัยกาอัยยิกีกั้นแสง
 สุกแสนพิลาป จนถึงวิสัยัญญาพทั้งหกพระองค์ **เดิน** บรรดาพวกพหลจตุรงค์ราช-
 มนตรี ทั้งแสนสาวพระสนมনারีนีกรกำนัล ก็ชวนกันไศกศัลย์ลั้มลอบชบชบเคียร-
 สังเวช ลั้นทั้งบริเวณจังหวัดสักกหัตติเยศชัตติยาศรม เปรียบปานประหนึ่งว่ากำลัง
 ลมยุคน์ควาต อันพัดสาลวันให้ลั้มเนรนาตเป็นนมหัศจรรย์.

ขึ้น ขณะนั้นก็บังเกิดโกลาหลทั่วสากลกำเรียวรอบ สะท้านสะเทือนถึงเขต
 ขอบจักรวาล พันพสุธาธารน้ำก็กัมปนาท ตลอดถึงพิภพสุธาธาวิธานสูงสุด **สากโร**
 ทั้งพระมหาสาครสมุทรก็ตีฟองนองระลอก กระทบกระทั้งฝั่งกระฉอกฉะฉาดฉาน
สินธุรูปพุทธราชา ทั้งขุนเขาพระหิมพานต์สัต์ตบวิภันท์สินธุราชา ก็น้อมยอด
 อย่างจะอภิวัตพระบารมี **เดิน** **สกุโก เทวราชา** ส่วนสมเด็จพระจักรปาณินมกุฎ
 เทเวศ ทรงพระอาวชันนาการก็ทราบเหตุแห่งมหัศจรรย์ จึงบันดาลท่าฝนโบก-
 ขรวิสัยสิ้นตัวสลิกธรา ให้ตกลงในที่ชุมนุมชัตติยวงศาทั้งหกษัตริย์ ก็ค่อยบรรเทา
 ที่ทุกข์โหม่นสั่มชั่มขึ้น ต่าง ๆ ก็ได้พระสติฟื้นคืนสมปฤดี พ้นจากวิสัยัญญ์นั้นแล.

(ตมตฤ์ ปกาเสนโต สตถา อาห)

สมาคทาน ฉาตนิ	มหาโฆโส อชายถ
ปพพตา สมณาทีสุ	มเห อกมุปีตา อหุ.
วฏฐิธาริ ปวตุเคนโต	เทโว ปาวสุสี ตาวเท
อถ เวสุสนุตโร ราชา	ฉาตธี สมคจฉถ.
นตุตาโร สุณิสสา ปตุโต	ราชา เทวี จ เอกโต
ยทา สมาคตา อาสุ	ตทาสี โลมหंसัน.
ปณชลิกา ตสฺส ขาจนฺติ	โรทนฺตา เกรเว วเน
เวสุสนฺตรณฺจ มทุทินฺจ	สพฺเพ รฏฺฐา สมาคตา,
ตุว โนสี อีสฺสโร ราชา	รชฺชํ กาเรถ โน อุกฺกติ.

เดิน (๖) ภิภุชเว ดุรสงฆ์ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสาร เมื่อมหัทธจรีย์
 บันดาลเกิดจลาจลทั่วโลกธาตุ ทั้งท่าฝนโปกขรพิรุณสารทกลงประพรม
 ในตำแหน่งชัตติยสมาคมควรจะปรีดา ทุกหมู่หมวมุขมาตยาทิสชาติ เสนา
 พุฒามาตย์ราชกวี อีกทั้งพระสนมนารีนกรอนงค์ ทั้งพวกพหลจตุรงค์ราชภูรีประ-
 ชากร ก็เกิดโลมชาติสยดสยองแสงพระเดช ต่างๆก็ชวนกันน้อมเกศกราบบังคมทูล
 ขึ้น ว่าข้าแต่เนเรทร์สุรสุมมุติเทวราช จงทรงพระกรุณาโปรดคตโทษที่ประมาท
 แต่หลังมา ขอเชิญเสด็จละอออรุลีลาผนวชไพร่ ทรงซึ่งชัตติวิสัยสวรยศ คิน
 พระนครอันพิเศษด้วยสิริสมบัติ สืบเสวยสวรยาริบัติย์ถวัลย์วงศ์ เป็นมิ่งมกุฎ
 ตำรงสกลอาณาจักร จะได้เป็นที่พึ่งที่พำนักสัตว์นิกร ให้บรรเทาที่ทุกข์เดือดร้อน
 ระงับภัย ดุจมหาเศวตฉัตรชยอันกางกั้น ได้ร่มเย็นไปทั่วทุกอเนกอนันต์นิกร
 ประชาชน จงทรงพระกรุณาโปรดรับนิมนต์ข้าพระบาท ผู้เฝ้าเสนาพุฒามาตย์
 ราชภูรีประชา อันทูลอาราธนาอยู่นี้เกิด.

ฉกษัตติยปหนิ นิภูสิติ

ประดับด้วยพระคาถา ๓๖ พระคาถา

(ปัทมาทย์ทำเพลงตระนอน)